

SIYASET BİLİMİ PERSPEKTİFİNDEN YARGI BAĞIMSIZLIĞI: BİR KURAMSAL MODEL ÖNERİSİ*

Dr. Öğr. Üyesi Aylin Aydın Çakır

Yeditepe Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
ORCID: 0000-0002-3481-4876

Öz

Yargı bağımsızlığı üzerine yapılan bilimsel çalışmalarda iki farklı yargı bağımsızlığı kavramı ön plana çıkmaktadır. “*De jure* yargı bağımsızlığı” yargıçların görev ve yetkilerinin anayasal güvence altına alınmasını ifade ederken, uygulamadaki yargı bağımsızlığı da “*de facto* yargı bağımsızlığı” olarak ele alınmaktadır. Literatürde yargı bağımsızlığının anayasal güvence altına alınmasının uygulamadaki yargı bağımsızlığını etkileyip etkilemediğini sorgulamak önemli bir araştırma sorusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı da anayasada öngörülen yargı bağımsızlığının uygulamadaki yargı bağımsızlığını hangi şartlar altında etkileyebileceğine dair kuramsal bir model sunmaktır. Halkın yargıya duyduğu güven, sahip olduğu siyasal farkındalık ve demokratik değerler doğrultusunda *de jure* yargı bağımsızlığının *de facto* yargı bağımsızlığı üzerindeki etkisinin siyasal rejimler arasında farklılık göstermesi beklendiği bu çalışmanın temel savıdır. Bu doğrultuda, gelişmiş demokrasiler ve otoriter rejimlerde yargı bağımsızlığını anayasal güvence altına almanın uygulamadaki yargı bağımsızlığını anlamlı bir şekilde etkilemediği savunulurken, hibrit (melez, karma) rejimlerde halkın yargıya duyduğu güven, sahip olduğu demokratik değerler ve siyasal farkındalık arttıkça anayasal güvencelerin uygulamadaki yargı bağımsızlığını anlamlı bir şekilde etkilediği savunulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yargı bağımsızlığı, Kuvvetler ayrılığı, Anayasal güvence, Siyasal rejimler, Demokratik değerler

Judicial Independence from Political Science Perspective: A Theoretical Model Proposal

Abstract

In the literature we come across two different concepts of judicial independence. While “*de jure* judicial independence” refers to the constitutional guarantees for the judiciary and judges, “*de facto* judicial independence” refers to the judicial independence in practice. Understanding whether the constitutional guarantees of judicial independence affect the judicial independence in practice comes to the fore as an important research question. The aim of this study is to offer a theoretical model that explains the conditions under which *de jure* judicial independence affect *de facto* judicial independence. The main argument of the study proposes that based on the public’s confidence in the judiciary, political awareness and democratic values the impact of *de jure* judicial independence on *de facto* judicial independence changes across political regimes. In this regard it is argued that while in advanced democracies and authoritarian regimes taking judicial independence under constitutional guarantees would not significantly affect judicial independence in practice, in the context of hybrid regimes as the public’s confidence in the judiciary, its political awareness and democratic values increases the constitutional guarantees would significantly increase the judicial independence in practice.

Keywords: Judicial independence, Balance of power, Constitutional guarantees, Political Regimes, Democratic values

* Makale geliş tarihi: 07.01.2019
Makale kabul tarihi: 07.02.2019
Erken görünüm tarihi: 12.07.2019

Siyaset Bilimi Perspektifinden Yargı Bağımsızlığı: Bir Kuramsal Model Önerisi¹

Giriş

Freedom House'un 2018 tarihli Özgürlükler Raporu'na göre, 2006 yılından bu yana demokrasinin temel bileşenlerinde ciddi bir gerileme olmuş ve demokrasi ciddi bir krizin eşiğine gelmiştir. Raporla göre son on iki yılda 113 ülkede siyasi hak ve özgürlükler, azınlık hakları, medya bağımsızlığı ve hukuk devleti gibi konularda ciddi gerileme görülürken sadece 62 ülkede ilerleme tespit edilmiştir (Abramowitz 2018:8). Demokrasinin içinde bulunduğu bu krizin en önemli göstergelerinden biri de kişi hak ve hürriyetlerini güvence altına alan yargı bağımsızlığının dünya genelinde düşüşte olmasıdır.

Kuvvetler ayrılığı ilkesi, hukuk devletinin en önemli prensiplerinden biridir ve siyasi iktidarın kullanımını yasama, yürütme ve yargı organları arasında dağıtarak gücün tek elde toplanmasını önler (Özbudun, 2010:194). Bu bağlamda yargı bağımsızlığı demokratik bir rejimin vazgeçilmez yapıtaşlarından ve pek çok siyaset bilimci yargı bağımsızlığını etkileyen temel faktörleri ortaya koymaya çalışmıştır. Bu çalışmalarda iki farklı yargı bağımsızlığı kavramı ortaya çıkmaktadır. Yargı organına anayasa tarafından sağlanan güvenceler “*de jure* yargı bağımsızlığı”, uygulamadaki durum da “*de facto* yargı bağımsızlığı” olarak ele alınmaktadır (Feld ve Voigt 2003; Melton ve Ginsburg, 2014; Voigt, Gutmann ve Feld, 2015). *De jure* yargı bağımsızlığı, yargıçların görev ve yetkilerinin yasalarla güvence altına alınmasını ve anayasa tarafından atanma, görevden alma ve görev süresi gibi konuların tanımlanmasını ifade eder. *De facto* yargı bağımsızlığı ise, anayasada ortaya konan güvencelerin uygulamada sağlanıp sağlanmadığı ve yargıçların dış faktörlerin etkisinden bağımsız bir şekilde karar alıp almadığı ile ilgilidir.

Bu iki kavram arasındaki ilişkiye odaklandığımız zaman, yargı bağımsızlığını anayasal güvence altına almanın uygulamadaki yargı bağımsızlığını etkileyip etkilemediğini araştırmak önemli bir konu olarak ön plana çıkmaktadır. Anayasa koyucular, anayasal güvencelerin yargıçların dış

¹ Bu çalışma Bilim Akademisi tarafından sağlanan BAGEP Ödülü ile desteklenmiştir.

etkenlerden bağımsız olarak karar almasını önemli ölçüde etkilediğini düşünmektedirler. Ancak literatüre baktığımız zaman, anayasada öngörülen yargı bağımsızlığının uygulamadaki yargı bağımsızlığını ne derece etkilediği üzerine farklı görüşler mevcuttur. Bazı araştırmacılar *de jure* yargı bağımsızlığının *de facto* yargı bağımsızlığını önemli ölçüde etkilediğine dair kanıtlar sunarken (Hayo ve Voigt 2007, Melton ve Ginsburg 2014), bazıları ise *de jure* yargı bağımsızlığının *de facto* bağımsızlığı hiçbir şekilde etkilemediğini ifade etmektedirler (Larkins 1996; Helmke ve Rosenbluth 2009). Bu çalışmanın amacı, anayasada tasarlanan yargı bağımsızlığının uygulamadaki yargı bağımsızlığını hangi şartlar altında etkilediğini açıklayan kuramsal bir model önermektir.

Bu doğrultuda çalışmanın ilk kısmında *de jure* ve *de facto* yargı bağımsızlığı kavramlarının siyaset bilimi literatüründe nasıl tanımlanıp ölçüldüğü incelenmiştir. İkinci kısımda *de jure* yargı bağımsızlığının *de facto* yargı bağımsızlığı üzerindeki etkisini araştıran sınırlı sayıdaki çalışma hem yöntemsel hem de teorik açıdan ele alınıp elde ettikleri bulgular tartışılmıştır. Üçüncü kısımda siyaset bilimi alanında yargı bağımsızlığı üzerine yapılan ampirik çalışmalara odaklanarak yargı bağımsızlığını etkilediği ileri sürülen diğer faktörler ele alınmıştır. Dördüncü kısımda da *de jure* yargı bağımsızlığının *de facto* yargı bağımsızlığı üzerindeki etkisini açıklayabilecek kuramsal bir model geliştirilmiştir.

1. Yargı Bağımsızlığı: Tanımlama ve Ölçüm

Yasama, yürütme ve yargının birlikte oluşturdukları üçlü sacayağı, demokratik rejimlerin en temel yapıtaşdır. Güçler ayrılığı ilkesi gereği yargı organı, yasama ve yürütmeyi denetleme ve kontrol etme yetkisine sahip olmalıdır. Ancak denetleme mekanizmasının etkin bir şekilde çalışabilmesi için yargı bağımsızlığı en temel gereksinimdir (Özen 2010:34; Metin 2010:223; Tanilli 2007:541). Yargı bağımsızlığının pek çok farklı tanımı olsa da genel olarak yargıçların baskı görmeden kendi hür iradeleri ile karar alabildiği durumu ifade eder. Dolayısı ile yargı bağımsızlığı, yargı organının siyasi, sosyal ve ekonomik dış etkenlerden veya diğer yargıç ve adli kurumlardan gelebilecek iç etkenlerden bağımsız olarak karar alabilmesidir (Rios-Figueroa ve Staton 2009:12).

Literatüre baktığımız zaman yargı bağımsızlığının iki başlık altında ele alındığını görüyoruz: *de jure* (hukuki) ve *de facto* (fiili) yargı bağımsızlığı. *De jure* yargı bağımsızlığı, yargıçların baskı altında kalmadan karar alması için gerekli olan şartların, kanunlar ve yasalar tarafından sağlanmasını ifade eder. Bu kavramı ölçmek için literatürde farklı göstergeler kullanılmıştır. Örneğin Feld ve Voigt (2003:501-503), bir ülkenin *de jure* yargı bağımsızlığını, o ülkenin

anayasası ve kanunlarında yer alan 12 göstergenin toplamından elde edilen indeks üzerinden ölçmektedirler. Buna göre (1) bir ülkenin anayasasında yüksek mahkemenin görev ve yetkilerinin anayasada açıkça düzenlenmesi, (2) anayasayı değiştirmenin zor olması, (3) yüksek mahkeme yargıçlarının siyasi aktörler tarafından değil de yargıçlar tarafından atanması, (4) yargıçların ömür boyu ya da belli bir emeklilik yaşına kadar görevde kalabilmesi, (5) yargıçların kolaylıkla görevden alınamaması, (6) yargıçların tekrar seçilememesi, (7) yargıçların maaşlarının anayasa tarafından güvence altına alınması, (8) yargıçların yüksek maaş alması, (9) sadece siyasal aktörlerin değil sıradan vatandaşın da yüksek mahkemeye başvuru hakkının olması, (10) yüksek mahkemede görülen davalara bakacak yargıçların seçiminin genel hükme bağlanması, (11) yüksek mahkemenin parlamentodan geçen kanunları ve yürütme organının yayınladığı kararnameleri denetleme yetkisine sahip olduğunun anayasada açıkça belirtilmesi, (12) yüksek mahkemenin gerekçeli kararlarını yayınlama zorunluluğunun olması *de jure* yargı bağımsızlığının yüksek seviyede olduğunu göstermektedir. Feld ve Voigt (2003)'in *de jure* yargı bağımsızlığı indeksi 80 ülke için hesaplanmıştır ve 1980-2003 yıllarını kapsar. Belirtilen 12 kriterin ölçümünde kullanılan veriler her ülkeden bir grup uzmana (yargıç, avukat, hukuk profesörü) gönderilen anketlerden elde edilmiştir.

Bir başka *de jure* yargı bağımsızlığı indeksi, Latin Amerika ülkelerine odaklanarak kurumsal faktörlerin yargıçların kararlarını nasıl etkilediğini açıklamaya çalışan Rios-Figueroa'nın (2011) çalışmasında karşımıza çıkmaktadır. Rios-Figueroa (2011:30-31), 18 Latin Amerika ülkesinin *de jure* yargı bağımsızlığını hesaplariken yargıçların atanma, görev süresi ve görevden alma gibi faktörlere odaklanmaktadır. Buna göre (1) yüksek mahkeme yargıçlarının atama yetkisinin en az iki kurum tarafından paylaşılması (yasama, yürütme, hakimler konseyi, baro birlikleri gibi), (2) yüksek mahkeme yargıçlarının görev sürelerinin onları atayanlardan daha uzun olması, (3) yüksek mahkeme yargıçlarının görevden alınmasında yasama organının en az üçte ikisinin onayının gerekmesi, (4) anayasada yüksek mahkeme yargıçlarının sayısının açıkça belirtilmesi, o ülkede *de jure* yargı bağımsızlığının yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

De jure yargı bağımsızlığının *de facto* yargı bağımsızlığı üzerindeki etkisini ampirik olarak inceleyen bir başka çalışma Melton ve Ginsburg (2014)'un çalışmasıdır. Melton ve Ginsburg (2014:195-196), *de jure* yargı bağımsızlığını altı göstergeden oluşan bir indeks üzerinden ölçmektedirler. Bu doğrultuda, Karşılaştırmalı Anayasalar Projesi (*Comparative Constitutions Project*) veri tabanını kullanarak her ülkenin anayasasında yargı ile ilgili bazı düzenlemelerin nasıl ele alındığına bakmaktadırlar. Buna göre bir ülke anayasasında; (1) açıkça yargının bağımsız olduğu ifadesinin bulunması, (2) yüksek mahkeme yargıçlarının görev süresinin ömür boyu olarak düzenlenmesi,

(3) üst mahkeme yargıçlarının atamalarında birden fazla kurumun söz sahibi olması (sadece yasama ya da yürütme organının tek taraflı bir şekilde aday gösterme ve atama yetkisine sahip olmayıp bu yetkinin paylaşılması), (4) yargıçların görevden alınamaması ya da görevden alma yetkisinin sadece bir kurumun elinde bulunmayıp bu yetkinin siyasi ve adli organlar arasında paylaşılması, (5) yargıçların hangi durumlarda görevden alınabileceğinin anayasada açıkça belirtilmesi, (6) yargıçların maaşlarının düşürülmesinin yasaklanması, o ülkenin *de jure* yargı bağımsızlığı indeksinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

De jure yargı bağımsızlığı kavramında olduğu gibi, literatürde *de facto* yargı bağımsızlığı kavramı üzerine de farklı tanımlama ve ölçümler görülebilmektedir. Örneğin Feld ve Voigt (2003), 80 ülkenin *de facto* yargı bağımsızlığını 8 göstergeden oluşan bir indeks üzerinden ölçmektedirler. Bu indeksin hesaplanmasında kullanılan veriler uzman anketlerinden² gelmektedir ve sorulan sorular 1960'lı yıllardan anketin yapıldığı zamana kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Dolayısı ile bu indeks her ülke için yaklaşık 40 yılın yargı bağımsızlığı ortalamasını verir, yıldan yıla değişen bir ölçüm değildir. Feld ve Voigt (2003:503-504)'in ölçümüne göre bir ülkede; (1) yüksek mahkeme yargıçlarının görev süresi 20 yıl veya daha fazla ise, (2) yüksek mahkeme yargıçlarının yasal görev süresi ve uygulamadaki görev süresi arasında fark yok ise, (3) yüksek mahkeme yargıçlarının görev süresi dolmadan görevden alınmadıysa, (4) hükümet yüksek mahkeme yargıçlarının sayısında değişiklik yapmadı ise, (5) yargıçların maaşları yıllar içinde arttıysa, (6) mahkemelere ayrılan bütçe yıllar içinde arttıysa, (7) yüksek mahkemenin yapısını ve karar alma mekanizmasını şekillendiren yasalarda bir değişiklik yapılmadı ise, (8) yüksek mahkeme kararlarının uygulanabilmesi için siyasi bir kurumun (yasama ya da yürütme organı gibi) onayı gerekli değil ise, o ülkede *de facto* yargı bağımsızlığı yüksek demektir.³ Ancak bu ölçümdeki en önemli sorun *de facto* yargı bağımsızlığı indeksini oluşturan bazı göstergelerin yasalara bakılarak hesaplanması ve literatürdeki *de jure* yargı bağımsızlığı göstergeleri ile benzerlik göstermesidir. Özellikle *de jure* ve *de facto* yargı bağımsızlıkları arasındaki

2 Her ülkeden seçilen ve anketi cevaplayan uzman grubu yargıç, avukat ve hukuk profesörlerini içerir. Bu anketler uzmanların kişisel değerlendirmelerini ölçmek yerine yargı organının yasal düzenlemeleri hakkına bilgi edinip bu yasal düzenlemeler ile ilgili bir gelişme olup olmadığını ölçmeyi hedeflemektedir.

3 Her ülke için *de facto* yargı bağımsızlığı indeksi hesaplanırken belirtilen 8 göstergenin olup olmadığına bakılır. Eğer belirtilen durum mevcut ise o gösterge 1 olarak kodlanır, belirtilen durum gözlemlenmiyor ise 0 olarak kodlanır. Bu 8 göstergenin toplamından elde edilen değer de o ülkenin *de facto* yargı bağımsızlığı indeksini verir.

ilişkiyi incelemek isteyen araştırmacılar, her iki değişkenin ayrışık olması gerektiğini göz önünde bulundurmalı ve ölçümlerini ona göre oluşturmalıdırlar.

De facto yargı bağımsızlığını ölçen başka iki çalışma Howard ve Carey (2004) ile Tate ve Keith (2007)'in çalışmalarıdır. Her iki çalışmada da ülkelerin yargı bağımsızlığı seviyelerini hesaplamak için Amerika Birleşik Devletleri Dış İşleri Bakanlığı'nın yayınladığı ülke raporları kullanılmaktadır. Her ülke için hazırlanan yıllık raporları inceleyen araştırmacılar, 1) yüksek yargının yasama ve yürütme organından bağımsız olarak hareket etmesi ve 2) yargıçların yolsuzluğa karışmamış olması durumunda o ülkenin yargısının “tamamen bağımsız olduğu”; bu şartlardan birinin gerçekleşmesi durumunda “yargının kısmen bağımsız olduğu”; her iki şartın da gerçekleşmemesi durumunda “yargının bağımsız olmadığı” sonucuna varmaktadırlar.

De facto yargı bağımsızlığını ölçmeyi hedefleyen başka bir araştırmacı ise Henisz (2000)'dir. Yargı bağımsızlığını işlemselleştirirken yargının gücüne ve etkinliğine vurgu yapan araştırmacı, yargının hükümeti etkin bir şekilde denetleyip denetlemediğine bakmaktadır. Bu doğrultuda Henisz (2000), Polity IV veri setinden “hükümetin denetlenmesi” göstergesini yargı bağımsızlığını ölçmek için kullanmaktadır. Ancak bağımsız bir yargı, hükümetin etkin bir şekilde denetlenebilmesi için gerekli olan şartlardan sadece bir tanesidir. Bundan dolayı “hükümetin denetlenmesi” göstergesinin bir ülkedeki yargı bağımsızlığını ne kadar doğru ölçtüğü önemli bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Son zamanlarda literatürde en sık kullanılan *de facto* yargı bağımsızlığı indeksi ise Linzer ve Staton (2015) tarafından oluşturulan yargı bağımsızlığı indeksidir. Linzer ve Staton (2015: 225), ortaya koydukları yargı bağımsızlığı tanımında “bağımsızlık” (*autonomy*) ve “güç” (*power*) kavramlarına vurgu yapmaktadırlar. Buna göre bağımsız yargıçlar dış etkenlerden ve özellikle devlet müdahalesinden uzakta, tamamen kendi hür iradeleri ve hukuki yorumlamalarına dayanarak karar alırlar. Linzer ve Staton (2015: 225)'a göre; yargıçlar sadece bağımsız olarak karar almayı değil, aldıkları kararların da siyasi aktörler tarafından uygulanmasını isterler. Bundan dolayı araştırmacılar, ortaya koydukları yargı bağımsızlığı tanımında yargının sahip olduğu güç olgusuna da vurgu yapmaktadırlar. Bu durumu ölçmek için yargı organının siyasi aktörlerin davranışlarını denetleyip denetlemediğine de bakmaktadırlar. Bu indeks literatürde doğrudan ve dolaylı olarak yargı bağımsızlığını, hükümetin ne kadar etkin bir şekilde denetlendiğini, hukuk devletinin varlığını ölçen farklı indekslerin Bayes Yaklaşımına dayanan Dinamik Öğe Yanıt Kuramı (*Dynamic Item Response Theory*) yöntemi ile hesaplanması sonucu elde edilen yeni bir ölçümdür. Böylece Linzer ve Staton (2015) tarafından oluşturulan veri setinde 200 ülkenin 1948-2012 arasındaki her yıl için bir *de facto* yargı bağımsızlığı indeksi mevcuttur.

Literatürde yargı bağımsızlığını ampirik olarak ölçen tüm çalışmalara baktığımız zaman, bu çalışmaların çok ülke karşılaştırmasına dayandığını ve *de facto* yargı bağımsızlığı verilerini, uzman anketleri ya da çeşitli kurumların hazırladığı ülke raporlarına dayandırdıklarını görmekteyiz. Bu da kullanılan ölçümlerin geçerliliği hakkında soru işareti doğurmaktadır. Tek veya birkaç ülkenin yargı bağımsızlığını analiz eden çalışmalar, söz konusu ülke ya da ülkelerin yüksek mahkeme kararlarına bakmakta ve yüksek yargının hükümet karşıtı karar alıp almaması üzerinden yargı bağımsızlığını ölçmektedirler. Ancak elimizde yüzlerce ülkenin yüksek mahkeme kararlarını içeren geniş bir veri tabanı bulunmadığı için, bu ideal ölçüm sayıca çok ülke karşılaştırmalarında kullanılamamaktadır. Bu konudaki boşluğu doldurmayı hedefleyen CompLaw Projesi, 43 ülkenin yüksek mahkeme kararlarını içeren çok geniş bir veri tabanı oluşturmuştur. Carrubba vd. (2015) çalışmalarında *de jure* yargı bağımsızlığının *de facto* yargı bağımsızlığı üzerindeki etkisini ölçmek için 43 ülkenin yüksek mahkemesinin 2003 yılında aldıkları kararlardan oluşan veri tabanını analiz etmektedirler. Vaka çalışmalarında olduğu gibi bu çalışmada da yargı bağımsızlığı, yüksek mahkemenin görevdeki hükümet döneminde kanunlaşan yasaların iptaline karar verip vermemesi üzerinden ölçülmektedir. Ancak tek yıla odaklanan bu çalışma kesitsel bir çalışma olup yargı bağımsızlığının bir ülkede zaman içinde nasıl değiştiğini göz ardı etmektedir.

Yargı bağımsızlığının farklı tanım ve ölçümlerine göz attıktan sonra, bir sonraki bölümde yargıçların bağımsızlığının anayasada güvence altına alınmasının uygulamadaki yargı bağımsızlığını etkileyip etkilemediği üzerine yapılan ampirik çalışmaların bulguları tartışılacaktır.

2. De Jure Yargı Bağımsızlığının De Facto Yargı Bağımsızlığı Üzerindeki Etkisi

Yargıçların dış müdahalelerden korunabilmesi için görev ve yetkilerinin yasalarla güvence altına alınması önemlidir. Sadece demokratik rejimlerin değil pek çok otoriter rejimin anayasasına baktığımızda da bağımsız ve güçlü bir yargının anayasa koyucular tarafından ele alınan bir düzenleme olduğunu görüyoruz. Yargıçların mesleğe alınma, terfi, maaş, emeklilik, görev süresi ve görevden alınma gibi pek çok husus anayasada düzenlenmiş ise yargı organı hukuki güvence altına alınmış olur. Bu güvencelerde herhangi bir eksiklik olursa yasama veya yürütme organı bunu suistimal edebilir ve bu da uygulamadaki yargı bağımsızlığını olumsuz etkileyebilir.

Yasalarla sağlanan güvenceler önemli olsa da siyasal aktörler bu güvenceleri ihlal edip yargıya müdahale ederek yargının bağımsız ve tarafsız karar almasını engelleyebilirler. Bu da bizi yasalarla sağlanan düzenlemelerin uygulamayı etkileyip etkilemediği sorusuna getirmektedir. Başka bir deyişle bir

ülkede yüksek mahkeme yargıçlarının görev ve yetkilerinin anayasal güvence altına alınması aynı yargıçların siyasi etken ve baskılardan bağımsız olarak kendi hür iradeleri doğrultusunda karar alabilmeleri için yeterli midir?

Pek çok ülkenin anayasası ve yasaları bağımsız ve güçlü bir yargı öngörse de bu ülkelerin tarihi, hükümetin tepkisinden çekindiği için hükümet yanlısı kararlar alıp hükümeti etkin bir şekilde denetleyemeyen yüksek mahkeme örnekleri ile doludur. Başka bir deyişle, yargı bağımsızlığını yasalarla güvence altına almak uygulamada bağımsız bir yargı oluşturmak için yeterli olmayabilir. Ancak *de jure* yargı bağımsızlığının *de facto* yargı bağımsızlığını etkileyip etkilemediği, etkiliyor ise hangi durum ve şartlarda etkilediği bilimsel olarak araştırılması gereken önemli bir sorudur. Literatüre baktığımız zaman bu soruyu karşılaştırmalı bir perspektiften ve ampirik kanıtlar sunarak cevaplamaya çalışan araştırmaların oldukça sınırlı sayıda olduğunu görüyoruz.

De jure yargı bağımsızlığının *de facto* yargı bağımsızlığı üzerindeki etkisini ampirik olarak ölçen ilk çalışma Hayo ve Voigt (2007)'in çalışmasıdır. Bu çalışmada Feld ve Voigt (2003) tarafından ortaya konan *de jure* ve *de facto* yargı bağımsızlığı ölçümlerini kullanan araştırmacılar, anayasada tanımlanan yargı bağımsızlığının uygulamadaki yargı bağımsızlığını pozitif olarak etkilediğini bulmaktadırlar. Ancak ortaya konan hipotezin sadece 46 ülke üzerinde test edilmiş olması ve kullanılan verilerin yıldan yıla değişkenlik göstermeyip her ülke için 1980-2003 yılları arasındaki ortalamaların alınmış olması nedeniyle yapılan ampirik analiz kesitsel (*cross-country*) bir analizdir. Böyle bir analiz için kullanılan gözlem sayısının çok düşük olması elde edilen bulguların matematiksel olarak anlamlı olup olmadığını tartışmaya açık hale getirmektedir.

De jure yargı bağımsızlığının *de facto* yargı bağımsızlığı üzerindeki etkisini ampirik olarak inceleyen bir başka çalışma Melton ve Ginsburg (2014)'un çalışmasıdır. Hayo ve Voigt (2007)'in *de jure* yargı bağımsızlığı ölçümünü eleştiren Melton ve Ginsburg (2014: 194), toplam indeks kullanmanın bu indeksi oluşturan her bir faktörün *de facto* yargı bağımsızlığı üzerindeki etkisinin aynı olduğu varsayımı üzerine dayandığını belirtmektedirler. İndeksi oluşturan göstergelerden bazılarının hiçbir etkisi olmazken bazılarının çok önemli etkileri olabileceği savunan araştırmacılar, *de jure* yargı bağımsızlığının ancak tüm güvenceler aynı anda sağlanırsa gerçekleşebileceğini savunmaktadırlar. Bu yüzden çalışmalarında *de jure* yargı bağımsızlığı indeksi hem toplam indeks hem de çarpım indeksi olarak ayrı iki şekilde modele koyulmaktadır. 80 ülke üzerinde yaptıkları çalışmada, Melton ve Ginsburg (2014:203-205) *de jure* yargı bağımsızlığının toplam indeks olarak alındığında *de facto* yargı bağımsızlığı üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığını, indeksi oluşturan her faktörün etkisine tek tek bakıldığında ise sadece yüksek mahkeme yargıçlarının kimler tarafından atanıp kimler tarafından görevden alındığının

uygulamadaki yargı bağımsızlığını anlamlı bir şekilde etkilediğini bulmaktadırlar. Yüksek mahkeme yargıçlarının görev süresi, maaşlarının teminatı ve yargı bağımsızlığının anayasada açıkça dile getirilip getirilmemesinin uygulamadaki yargı bağımsızlığını anlamlı bir şekilde etkilemediği sonucuna varmaktadırlar.

De jure yargı bağımsızlığının ne zaman ve hangi şartlar altında uygulamadaki yargı bağımsızlığını etkilediğini de araştıran Melton ve Ginsburg (2014:205), anayasada ortaya konan güvencelerin uygulamadaki durumu ancak belirli durumlarda etkileyebildiğini savunmaktadırlar. Araştırmacılar, yürütme organının başka kurumlar tarafından etkin şekilde denetlendiği ölçüde *de jure* yargı bağımsızlığının uygulamadaki yargı bağımsızlığını etkilediğini ve bu durumun özellikle otoriter rejimlerde daha anlamlı bir etki yarattığını bulmaktadırlar. Başka bir deyişle Melton ve Ginsburg (2014:206-208), otoriter rejimlerde hükümeti denetim altına alabilen başka mekanizmaların olduğu durumlarda yargıya sağlanan yasal güvencelerin uygulamadaki yargı bağımsızlığını arttırdığını, gelişmiş demokrasilerde ise *de jure* yargı bağımsızlığının *de facto* yargı bağımsızlığı üzerinde anlamlı bir etki yaratmadığını bulmaktadırlar. Ancak bu bulgu iki önemli soruyu da beraberinde getirmektedir.

Bir, elde edilen bu bulgular gerçekte kaç ülkenin durumunu yansıtabilmektedir? Başka bir deyişle, varsayıma dayanan bu durumun gerçek dünyada karşılığı olup olmadığı irdelenmesi gereken bir konudur. Otoriter rejime sahip olup da hükümetin etkin bir şekilde denetlenebildiği ülke sayısının çok az olduğunu düşünecek olursak, bu tarz durumların daha çok rekabetçi otoriter sistem ya da gelişmekte olan demokrasiler için geçerli olabileceğini söyleyebiliriz. İki, anayasal düzenlemelerin sadece hükümetin gücünün bölünmüş olduğu otoriter rejimlerde yargı bağımsızlığını etkiliyor olmasının temel sebepleri hakkında yeterli bir açıklama bulunmamaktadır. Bu tip rejimlerde anayasal düzenlemelerin neden önem kazandığı teorik olarak irdelenmediği için gözlemlenen olumlu etkinin anayasal düzenlemelerden mi hükümetin bölünmüş yapısından mı kaynaklı olup olmadığı tam olarak anlaşılammamaktadır. Melton ve Ginsburg (2014)'un çalışmasına benzer bir eleştiride bulunan Carrubba vd. (2015) bu eleştiriye karşılık olabilecek bir önermeyi makalelerinde ele alıp ampirik olarak test etmektedirler. Bu önermeye göre anayasal güvenceler önemsiz ise hükümetin gücünün bölünmüşlüğü her zaman *de facto* yargı bağımsızlığını anlamlı şekilde etkileyecektir. Ancak anayasal güvenceler *de facto* yargı bağımsızlığını etkiliyor ise hükümetin çok güçlü olduğu durumlarda da etkin olması beklenmelidir. Bu açıklama ise Melton ve Ginsburg (2014)' un teorik açıklamasından çok farklıdır.

Carrubba vd. (2015) yaptıkları çalışmada uygulamadaki yargı bağımsızlığını uzman anketleri üzerinden değil de mahkemelerin aldıkları

kararlar üzerinden ölçülmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Bu doğrultuda 43 ülkenin yüksek mahkemelerinin 2003 yılında aldıkları kararları, o dönemin siyasal ortamını ve yargıya sağlanan anayasal güvenceleri göz önünde bulundurarak analiz eden Carrubba vd. (2015: 23-25) şunu bulmaktadır. Yargı bağımsızlığının anayasal güvence altına alınmadığı ülkelerde, hükümetin gücü tek elde toplanmış ise yüksek mahkemenin hükümetin geçirdiği bir kanunu iptal etme olasılığı düşüktür. Ancak aynı siyasal ortamda yargı bağımsızlığı yasalarla güvence altına alındığında yargının daha bağımsız hareket ederek kanunları iptal etme olasılığı artmaktadır. Bu durum da yargının anayasal güvence altına alınmadığı ülkelerde yürütme gücünün tek elde toplanması durumunda yargının hükümet yanlısı karar alma eğiliminde olacağını, yargının bağımsızlığının anayasa tarafından güvence altına alındığı ülkelerde ise hükümetin gücünün tek elde toplanmasının yargının uygulamadaki bağımsızlığını etkilemeyeceğini göstermektedir. Sonuç olarak, Carrubba vd. (2015:27) yaptıkları çalışmada yargı organının yetki ve gücü anayasa tarafından güvence altına alındıysa, yürütme gücünün tek elde toplanmasının yargı üzerinde yaratacağı olumsuz baskıyı azaltacağını göstermektedirler. Ancak bu çalışmanın sadece 43 ülke üzerinde odaklanması ve bu ülkelerin arasında otoriter rejimlerin olmayışı bu bulguların otoriter rejimlere genellenebilirliğini sorgulanabilir hale getirmektedir.

Anayasal güvencelerin *de facto* yargı bağımsızlığını hangi şartlar altında etkileyebileceğini anlamak için, uygulamadaki yargı bağımsızlığını etkileyebilecek olası siyasi, sosyal ve ekonomik faktörler göz önünde bulundurulmalıdır. Bu doğrultuda, bir sonraki bölümde literatürde ortaya konan ve uygulamadaki yargı bağımsızlığını önemli ölçüde etkilediği iddia edilen diğer faktörler ele alınacaktır.

3. De Facto Yargı Bağımsızlığını Etkileyen Diğer Faktörler

Demokratik rejimlerde bağımsız yargının en temel görevlerinden biri yasama ve yürütme organlarını denetlemektir. Bu bağlamda yüksek yargı, hem parlamentodan geçen kanunları ve iktidar politikalarını anayasaya uygunluk açısından denetleme hem de görevini kötüye kullanan siyasileri davranışlarından sorumlu tutarak yaptırımlar uygulama yetkisine sahiptir. Ancak çoğunluğun oyunu temsil eden parlamento ya da iktidarın, atama ile göreve gelen birkaç yargıç tarafından denetlenmesi beraberinde şu soruyu gündeme getirmektedir: Neden halkın çoğunluğunun desteğini alarak iktidara gelmiş siyasiler, çıkardıkları kanun ve kararları iptal eden, yetki ve görevlerini kısıtlayabilecek güçlü ve bağımsız bir yargı organının varlığını devam ettirir?

Bu soruya verilen en önemli yanıtlardan biri siyasal teminat teorisidir (*political insurance theory*). Bu teoriye göre iktidarda bulunan ancak gelecek

seçimleri kaybedeceğini düşünen siyasiler, muhalefet konumuna düştükleri zaman onları yeni iktidarın saldırılarından koruyacak, hak ve özgürlüklerini gözetecek, güçlü ve bağımsız bir yargıya ihtiyaç duyarlar. Böylece bağımsız yargı, siyasal gücü elinde bulunduranlar tarafından onların hak ve özgürlüklerini teminat altına alan önemli bir aktör olarak görülmektedir. Bu bağlamda siyasal teminat teorisinin savunucuları, siyasal rekabetin çok yüksek olduğu ve iktidarın gelen seçimi kazanma beklentisinin çok düşük olduğu durumlarda yargı bağımsızlığının arttığını belirtmektedirler (Finkel,2008; Ginsburg 2003; Ramseyer 1994; Stephenson 2003). Teminat teorisinin temelini oluşturan mantık ve varsayım anlamlı olsa da yüksek siyasal rekabetin görüldüğü her demokratik rejimde neden yüksek yargı bağımsızlığını göremediğimizi açıklayamamaktadır. Bu teoriyi farklı ülkeler üzerinde test eden bazı çalışmalar artan siyasal rekabetin ancak gelişmiş demokrasilerde yargı bağımsızlığını arttırdığını, sorunlu demokratik rejimlerde ve otoriter rejimlerde tam tersi bir etkiye yol açtığını bulmuşlardır (Popova 2010; Aydın 2013).

Literatürde, ekonomik sebepler ve özellikle dış yatırımı artırma isteği siyasilerin bağımsız ve güçlü bir yargı oluşturmalarının altında yatan başka önemli bir sebep olarak gösterilmektedir. Mısır üzerine yaptığı çalışmada Tamir Moustafa (2007), otoriter rejimlerde bile yargı bağımsızlığı görülebileceğini, bunun en önemli sebebinin de hükümetin dış yatırımı artırma isteğinin olduğunu savunmaktadır. Bağımsız yargı mülkiyet haklarını koruma altına alan güçlü bir hukuk devletinin göstergelerinden biri olduğu için dış yatırımı önemli ölçüde arttırdığı belirtilmektedir (Moustafa 2007; North ve Weingast 1989).

Hükümet veya parlamentodaki siyasilerin neden bağımsız bir yargı istediklerine dair yapılan başka bir açıklama da sorumluluğun devri ile ilgilidir. Bu görüşe göre çok tartışma yaratarak meclisten geçen bir kanun veya hükümetin bir politikası yüksek mahkeme tarafından iptal edilmezse o zaman yasama ve yürütme organı sorumluluğun bir kısmını paylaşmış olur. Böylece halk tarafından büyük bir tepki ile karşılaşmaz (Whittington 1999, Magaloni 2008). Bazı ülkelerde kanun daha parlamento tarafından onaylanıp kanunlaşmadan önce yüksek yargı norm denetimi yapabilir. Böylece tartışma yaratacak konularda siyasiler sorumluluğu tamamen yargıya bırakabilirler (Landes ve Posner 1975).

Yargı bağımsızlığı üzerine yapılan bütün bu açıklamalarda siyasilerin istek ve amaçlarına vurgu yapılmış, yargıçların davranışları göz ardı edilmiştir. Oysa yargı organını da stratejik bir aktör olarak ele alan bazı çalışmalar, yargı bağımsızlığını ele alırken yargıçların olası amaç ve isteklerinin de göz önünde bulundurulması gerektiğini savunmaktadırlar. Bu çalışmaların bir kısmında siyasal ortam ve hükümetin yapısı yargı bağımsızlığını etkileyen en önemli faktörler olarak belirtilir. Yasama, yürütme ve yargı organlarının rasyonel birer aktör olduğu varsayımından yola çıkan bu araştırmacıların temel savı şu şekildedir: Hükümetin gücünün farklı partiler arasında bölünmüş olduğu

durumlarda yargıçlar, hükümet karşıtı karar verdikleri zaman siyasiler tarafından çok güçlü bir tepki ile karşılaşmayacaklarını düşünürler. Oysa siyasi gücün tek elde toplandığı durumlarda, hükümet karşıtı karar alan yargının etkin bir tepki ile karşılaşma olasılığı daha yüksek olduğu için yargıçlar iktidar yanlısı karar alma eğiliminde olurlar (Ferejohn ve Weingast 1992; Epstein ve Knight 1998). Sonuç olarak, bu çalışmalarda siyasal gücün bölünmüş olduğu durumlarda yargı bağımsızlığının yüksek, siyasal gücün tek elde toplandığı durumlarda yargı bağımsızlığının düşük olduğu savunulmaktadır.

Akılcılık yaklaşımını (*rational choice approach*) benimseyen başka bir grup araştırmacı ise halkın yargıya verdiği desteğin yargı bağımsızlığını önemli ölçüde etkilediğini savunmaktadır. Bu araştırmacılar, halkın yargıya duyduğu güvenin ve halkın yargıçlara verdiği desteğin çok yüksek olduğu ülkelerde yargıçların özgürce karar alma eğiliminde olduğunu ve bu nedenle yargı bağımsızlığının da yüksek olduğunu ileri sürmektedirler. Bu savın neden-sonuç mekanizması ise şu şekilde açıklanmaktadır: Bir ülkede halkın yargıya verdiği destek yüksek ise, halkın tepkisi ile karşılaşmaktan çekinen hükümet yargıyı baskı altına almama, hükümetin halkın tepkisinden çekineceğini düşünen yargı da özgürce karar alma eğiliminde olacaktır (Stephenson 2004, Vanberg 2005; Staton 2010).

Sonuç olarak siyaset bilimi literatürüne baktığımız zaman araştırmacıların yargı bağımsızlığını değerlendirirken mahkemelerin izole bir ortamda karar almadıklarını, yargıçların pek çok farklı etkenin etkisi altında karar aldığını görüyoruz. Bir sonraki bölümde anayasada sağlanan güvencelerin uygulamadaki yargı bağımsızlığını hangi şartlar altında etkileyebileceği üzerine kuramsal bir model oluşturulacaktır.

4. Yargı Bağımsızlığının Analizi Üzerine Kuramsal Bir Model Önerisi

Yargıçların görev, yetki, maaş, atama, işten çıkarma gibi haklarının anayasal güvence altına alındığı pek çok ülkede yargının baskı altına alındığını ve bunun sonucunda da yargıçların hükümet yanlısı karar verdiklerini görmemiz mümkün. Buna bağlı olarak da anayasada tanımlanan yargı bağımsızlığının ancak belli şartlar altında uygulamadaki yargı bağımsızlığını etkileyebileceğini savunmak yanlış olmayacaktır. Literatür taramasında belirtildiği gibi Melton ve Ginsburg'a (2014) göre yürütmenin başka kurum ve mekanizmalarla etkin bir şekilde denetlendiği durumlarda; Carrubba vd. (2015)'e göre ise hükümetin gücünün bölünmüş olup tek elde toplanmadığı durumlarda kâğıt üzerindeki güvenceler uygulamayı etkiler. Bu iki çalışmada olduğu gibi, bu çalışma da hükümetin rasyonel bir aktör olduğu varsayımından yola çıkarak anayasada sağlanan güvencelerin uygulamadaki yargı bağımsızlığı üzerindeki etkisinin

farklı şartlar altında değişiklik göstereceğini savunmaktadır. Ancak bu iki çalışmadan farklı olarak yargı bağımsızlığını etkileyecek temel aktör olarak sadece hükümetin istek ve davranışları değil, halkın tutumu da göz önünde bulundurulmaktadır.

Yargı bağımsızlığında esas olan yargıçların hiçbir etki ve baskı altında kalmadan hür iradeleri doğrultusunda karar alabilmesidir. Dolayısıyla yargı bağımsızlığını sekteye uğratacak olan en temel şeylerden biri hükümetin veya gücü elinde bulunduranların yargıya müdahale etmesidir. Hükümetin rasyonel bir aktör olduğunu varsayarsak, ancak yargıya müdahale etmenin getireceği fayda zarardan fazla olduğu zaman hükümetin yargıya müdahale etme eğiliminde olacağını söyleyebiliriz. Bu fayda-zarar hesabı da farklı siyasal ortam ve şartlarda değişiklik göstereceği için anayasada güvence altına alınan yargı bağımsızlığının uygulamadaki yargı bağımsızlığı üzerindeki etkisi farklı şartlar altında değişiklik gösterecektir.

Üst mahkemeler siyasal partileri kapatma, üyelerini siyasetten men etme, işledikleri suçlardan dolayı cezalandırma yetkisine sahiptir. Dolayısı ile hükümetin yargıya müdahale ederek sağlayabileceği en büyük fayda seçimi kazanarak görevde kalmayı garantilemek ya da usulsüz davranışlar veya uygulamalardan ceza almadan kurtulmaktır. Diğer yandan hükümetin yargıya müdahale etmesi sonucunda karşılaşılabileceği en büyük zarar, halkın seçimlerde hükümete oy vermeyerek ya da protesto ederek tepki göstermesidir. Yargıyı kontrol altına alarak elde edilebilecek faydalar ülkeler arasında çok farklılık göstermese de siyasilerin bu nedenden dolayı ödemek zorunda kalacakları bedeller farklı siyasal rejimlerde değişiklik gösterebilir. Bu çalışmada hükümetin fayda-zarar hesabını etkileyecek en önemli faktörün “halkın olası tepkisi” olduğu savunulmakta ve bu tepkinin farklı siyasal rejimlerde farklı etkiler göstereceği düşünüldüğünden *de jure* yargı bağımsızlığının *de facto* yargı bağımsızlığı üzerindeki etkisinin farklı siyasal sistemlerde farklılık göstereceği ileri sürülmektedir.

Halkın hükümeti yargıya müdahale etmesinden dolayı sorumlu tutup tepki gösterebilmesi için üç temel unsurun bulunması gerekiyor. Bir, halk yargıya yapılan baskı ve müdahalenin farkında olmalıdır. Halkın farkındalığını arttıran en önemli faktör ise bağımsız medyadır. Medyanın bağımsız olmadığı durumlarda halk sadece sınırlı sayıdaki gelişmelerden haberdar olup, hükümetin yanlış, usulsüz veya anayasaya aykırı olarak değerlendirilebilecek politika ve uygulamalarından haberdar olmamaktadır (Simon 2004:175). İki, halkın yargıya duyduğu güven ve verdiği destek yüksek olmalıdır. Literatürde halkın yargıya duyduğu güvenin düşük olması durumunda yargıya yapılan baskı ve müdahalelerin halk tarafından meşru görülmesine yol açabildiği belirtilmektedir. Buna bağlı olarak da yargıya duyulan güvenin çok yüksek olduğu ülkelerde yargının daha bağımsız olduğu savunulmaktadır (örnek Caldeira 1986; Gibson

1989; Gibson, Caldeira ve Baird 1998; Murphy ve Tanenhaus 1990). Üç, halk hükümete tepki gösterecek isteğe sahip olmalıdır. Bu da halkın sahip olduğu demokratik değerler ile yakından ilişkilidir. Toplum kişi hak ve özgürlüklerin korunması, hukuk devleti, yargı bağımsızlığı gibi değerlere önem veriyor; seçim, protesto, gösteri gibi farklı yollarla siyasete katılım eğilimi gösteriyor ise o zaman yargının baskı altına alınması durumunda halkın hükümete tepki gösterme ihtimali yükselir.

Yukarıda bahsedilen bu üç faktör sadece siyasi rejimler arasında değil, aynı siyasal rejime sahip ülkeler arasında bile farklılık gösterecektir. Buna bağlı olarak, bu çalışmada anayasada sağlanan güvencelerin uygulamadaki yargı bağımsızlığı üzerindeki etkisi halkın siyasal farkındalığı, sahip olduğu demokratik değerler ve yargıya duyduğu güven göz önünde bulundurularak değerlendirilecek ve bu etkinin farklı siyasal rejimlerde neden farklılık göstermesi beklendiği açıklanacaktır.

Gelişmiş Demokrasiler: Gelişmiş demokrasilerde bağımsız medya sayesinde halk hükümetin yaptığı yanlışlardan çoğu zaman haberdardır. Yine bu tip rejimlerde halk demokratik değerlere sahiptir ve demokrasinin nasıl olması gerektiğini bilir. Kişi hak ve hürriyetlerinin korunması, hukuk devleti, yargı bağımsızlığı gibi kavramlar bu toplumlar için önemlidir. Dolayısı ile bunları çiğneyen bir hükümete karşı halk tepki gösterme eğiliminde olacaktır. Yine bu tip rejimlerde halk seçimler dışında protesto ve gösterilere katılarak aktif bir şekilde memnuniyetsizliğini gösterme eğilimindedir. Bundan dolayı gelişmiş demokrasilerde hükümet yargıyı baskı altına aldığı zaman halkın tepkisi ile karşılaşacağını bilir ve yargı bağımsızlığı anayasal güvence altına alınsa da alınmasa da hükümet yargıya müdahale etme eğiliminde olmaz. Başka bir deyişle gelişmiş demokrasilerde kâğıt üzerindeki güvencelerin uygulamadaki yargı bağımsızlığı üzerinde anlamlı bir etki oluşturması beklenmez.

Örneğin İngiltere’de yazılı bir anayasa olmamasına ve yargı bağımsızlığı anayasal güvence altına alınamamasına rağmen, İngiltere’de yargı bağımsızlığı seviyesi oldukça yüksektir. Benzer bir durum İsveç örneğinde karşımıza çıkmaktadır. Ginsburg ve Melton (2014) tarafından hesaplanan *de jure* yargı bağımsızlığı indeksine baktığımız zaman, İsveç için bu indeksin 0.166 olduğunu görüyoruz. Bu da İsveç anayasasında yargı bağımsızlığının tam anlamıyla güvence altına alınmadığını gösteriyor. Buna karşılık uygulamadaki yargı bağımsızlığını ölçen Linzer ve Staton (2015)’in *de facto* yargı bağımsızlığı indeksi İsveç için 0.9492 dir (2012 yılı için). Bu da uygulamada bağımsız ve tarafsız bir yargının varlığına işaret etmektedir.

Otoriter Rejimler: Otoriter rejimlerde halkın tepkisi, hükümetin yargıya müdahale etmesini durdurabilecek caydırıcı bir unsur olarak karşımıza çıkmaz. Bu rejimlerde halk yargıya yapılan müdahalelere tarihsel olarak alışık olduğu için hükümetin yargıya müdahale etmesini önemsemeyebilir. Medya tamamen hükümet kontrolü altında olduğu için, halk hükümetin yargıya müdahalesinden haberdar olmayabilir. Bu tip rejimlerde boyun eğen, sorgulamayan, siyasal farkındalığı düşük ve demokratik değerleri benimsemeyen bir toplum karşımıza çıkmaktadır (Almond ve Verba 1963). Otoriter siyasal kültüre sahip bu tür rejimlerde halkın protesto ve gösteriye katılım oranı da yok denecek kadar az olduğu için halk, hükümeti yaptığı yanlış uygulamalardan dolayı cezalandırabilecek etkin bir aktör olarak karşımıza çıkmaz. Bunlara bağlı olarak da yargı bağımsızlığı anayasada güvence altına alınsa da alınmasa da hükümet yargıya müdahale etme eğiliminde olacaktır. Bundan dolayı otoriter rejimlerde *de jure* yargı bağımsızlığının *de facto* yargı bağımsızlığı üzerinde anlamlı bir etki yaratması beklenmez.

Yukarıda ileri sürülen bu savı daha iyi anlamak için 1999-2009 yılları arasındaki Pakistan yönetimini örnek olarak gösterebiliriz. 1999 yılında Pervez Müşerref'in askeri darbe ile başa geçmesinden 2009 yılına kadar geçen sürede Pakistan otoriter rejim ile yönetilmiştir. 2007 yılında Müşerref Parlamento tarafından tekrar Cumhurbaşkanı olarak seçilmeyi beklerken Pakistan Anayasa Mahkemesi, Müşerref'in hem cumhurbaşkanı hem de ordunun başında olmasının anayasaya aykırı olduğunu belirtince Müşerref, Anayasa Mahkemesi başkanını görevden almaya çalıştı. Mahkeme karşı koyup Müşerref'in parlamento tarafından seçilmesini erteleyince, Cumhurbaşkanı olağanüstü hal ilan etti, anayasayı değiştirdi, Anayasa Mahkemesi üyelerini görevden aldı, ve muhalefet parti liderlerini hapse attı. En son ordudaki görevinden istifa ederek sivil bir cumhurbaşkanı olarak seçilmesinin önündeki tüm engelleri kaldırdı ve Seçici Konsey tarafında tekrar Cumhurbaşkanı seçildi. Ancak Şubat 2008'de yapılan genel seçimlerde Pervez Müşerref'in partisi kaybetti. Şerif ve Zerdari arasında koalisyon hükümeti kuruldu. Yeni hükümet tarafından Müşerref'i görevden almaya yönelik pek çok suçlama başlatılınca Cumhurbaşkanı Ağustos 2008'de istifa ederek yurt dışına kaçtı (Musharraf, 2008).

Pakistan'ın anayasasına baktığımız zaman yargının bağımsız ve tarafsız olduğunun açıkça ifade edildiği ve üst mahkeme yargıçlarının görev süresinin ve maaşlarının yine anayasa tarafından güvence altına alındığını görüyoruz. Ancak yukarıda sıralanan olaylar zinciri bize otoriter rejimlerde siyasi gücü elinde bulunduranların yönetimde kalabilmek için üst mahkeme yargıçlarını görevden almadan anayasayı değiştirmeye kadar bir dizi girişimde bulunabileceklerini gösteriyor. Halk 2008 yılındaki seçimlerde hükümet partisine oy vermeyerek tepki göstermiş olsa da 1999-2008 yılları arasında hükümetin halktan gelebilecek tepkileri göz ardı ederek yargıya saldırdığını görüyoruz. Pakistan toplumunun

yargıya duyduğu güven ve medya bağımsızlığına baktığımız zaman hükümetin neden bu tepkiyi göz ardı etmiş olduğunu daha iyi anlıyoruz. Dünya Değerler Araştırması'nın 2012 verisine göre Pakistan halkının yüzde 52,3'ü yargıya güvenmiyor. Medya bağımsızlığının da çok düşük olması⁴ halkın farkındalığını olumsuz etkiliyor. Bütün bu faktörler otoriter rejimlerde anayasal güvenceleri rağmen siyasilerin neden yargıya rahatça müdahale edebildiğini gayet net bir şekilde açıklar.

Hibrit (Karma, Melez) Rejimler: Demokratik ve otoriter rejimler dışında kalan ve hibrit rejim olarak adlandırılan rejimlerde yargıçların hak ve yetkilerini anayasal güvence altına almanın yargı bağımsızlığını anlamlı bir şekilde etkileyebileceğini söyleyebiliriz. Kusurlu demokrasi, seçimli otoriter rejim, yarışmacı seçimli otoriter sistem gibi pek çok farklı isim ile adlandırılan bu siyasal sistemler ne tam anlamıyla demokratik ne de tam anlamıyla otoriterdir. Bu sistemlerde seçim, medya, yasama, yargı gibi demokratik kurumlar vardır ancak siyasi gücü elinde bulunduranlar bu kurumlara sürekli müdahale etme eğilimindedir (Levitsky ve Way 2002). Otoriter rejimlere göre, hibrit rejimlerde siyasal rekabet daha fazla olduğu ve buna bağlı olarak yönetimdekilerin seçimi kaybederek muhalefete düşme ihtimali daha yüksek olduğu için bu sistemlerde siyasi gücü elinde bulunduranlar halkın olası tepkisini göz önünde bulunduracaktır. Buna bağlı olarak da halkın hükümete karşı tepki gösterme olasılığı arttıkça *de jure* yargı bağımsızlığının *de facto* yargı bağımsızlığını etkileme olasılığı anlamlı bir şekilde artacaktır. Başka bir deyişle hükümetin yaptığı yanlışlardan haberdar olan, demokrasinin temel değerlerine önem veren ve yargıya güvenin yüksek olduğu toplumlara sahip hibrit rejimlerde anayasada güvence altına alınan yargı bağımsızlığının uygulamadaki yargı bağımsızlığını etkilemesini bekleriz. Oysa farkındalığın, demokratik değerlerin ve yargıya olan güvenin çok düşük olduğu hibrit rejimlerde *de jure* yargı bağımsızlığının *de facto* yargı bağımsızlığı üzerinde anlamlı bir etki yaratmaması ve gücü elinde bulunduran siyasilerin anayasada tanımlanan güvenceleri dikkate almadan yargıya müdahale etmesi şaşırtıcı olmayacaktır.

Bu savı ve temelinde yer alan neden-sonuç mekanizmasını daha iyi anlamak için iki farklı "hibrit rejim" örneğini ele alabiliriz. İlk örnek Economist dergisinin Economist Intelligence Unit birimi tarafından "hibrit rejim" olarak gösterilen Ekvador'dur. 2003 yılında göreve gelen Cumhurbaşkanı Gutierrez hakkındaki yolsuzluk iddialarının araştırılması için 2004 yılında bir grup milletvekili araştırma komisyonu kurulması yönünde öneride bulundu. Bu soruşturma sonucunda cumhurbaşkanı görevden alınmasa da Ekvador Yüksek

4 2018 Dünya Özgür Basın İndeksine göre Pakistan 180 ülke içerisinde 139. sırada yer almaktadır.

Mahkemesi'nde muhalif yargıçların olduğu görüldü. 2004 yılının sonunda Gutierrez, Kongrenin de desteğini alarak Ekvador Yüksek Mahkemesi'nin 31 üyesinden 27'sini değiştirdi (BBC News, 2004). Yargıya yapılan bu müdahale nedeni ile halkın büyük tepkisi ile karşılaşan Gutierrez, Kongre tarafından azledildi ve yurt dışına kaçmak zorunda kaldı. Yargıya yapılan müdahaleler 2007-2017 yılları arasındaki Correa döneminde de devam etti. 2008 yılında kabul edilen yeni anayasa ve 2011 yılındaki anayasa değişiklikleri sonucunda yapılan yargı reformunun bir parçası olarak Yargıçlar Konseyi kuruldu. Alt ve üst mahkemelerin yargıçlarını atama yetkisine sahip olan bu kurulda yargıç olmayan üyelerin çoğunlukta oluşu ve bu üyelerin Cumhurbaşkanı Correa'ya yakın oluşu yargı bağımsızlığını olumsuz etkiledi. 2012 yılında Ekvador Yüksek Mahkemesi'nin 21 üyesi bu kurum tarafından atanınca pek çok tartışma başladı (Human Rights Watch, 2014).

Yargıya yapılan müdahaleler sonucunda halkın sokağa çıkması ve cumhurbaşkanının görevden alınması Ekvador halkının etkin bir denetleme gücüne sahip olduğunu düşündürse de siyasilerin yargıya müdahale etmesine engel olamamıştır. Ekvador, yolsuzluğun çok yüksek olduğu ülkelerden biridir. Uluslararası Şeffaflık kuruluşunun 2017 yolsuzluk indeksi verilerine göre 180 ülke arasından 117. sırada yer alıyor (Transparency International, 2017). Buna bağlı olarak da halkın yargıya duyduğu güven oldukça düşüktür. Öyle ki Dünya Değerler Araştırması'nın 2013 verisine göre halkın yüzde 67'si mahkemelere güven duymadığını ifade ediyor. Bu durum da aslında hükümetin yargıya müdahale etmesi için meşru bir zemin hazırlamış oluyor.

Correa döneminde yapılan yargı reformları yargı sisteminin işleyişini iyileştirmek ve halkın güvenini arttırmak adına yapılmış gibi görünse yargı bağımsızlığı daha da çok zedelenmiştir. Bunun en temel sebebi de anayasada yapılan değişiklik sonucu kurulan Yargıçlar Konseyi'dir. Başka bir deyişle halkın yargı sisteminden ve yolsuzluktan duyduğu memnuniyetsizliği gerekçe göstererek ve referanduma giderek yargı reformları meşru kılınmış olsa da uygulamada yargı taraflı hale getirilmiştir (Ecuador Review, 2015).

Ekvador örneği bize yargı reformlarının hükümet tarafından yargıya müdahale edebilmek için meşru bir araç olarak kullanıldığını gösteriyor. Dolayısı ile bu yargı reformları yargı bağımsızlığını olumsuz etkileyebilecek yapısal değişiklikler yapmakla kalmıyor, siyasiler tarafından kendilerine bağlı bir yargı oluşturmak için kullanılıyor. Bu da bize halkın yürütmeye karşı tepkisini rahatça ortaya koyduğu ancak yargıya duyduğu güvenin çok düşük olduğu ülkelerde hükümetin anayasa değişiklikleri ya da başka yasal reformlarla taraflı karar alan bir yargı yaratabildiğini gösteriyor. Oysa halkın farkındalığı ve sahip olduğu demokratik değerlerin yanında yargıya duyduğu güven de yüksek olsaydı ve anayasada yargıya sağlanan güvenceler daha güçlü olsaydı hükümetin yargıya müdahale ederek bağımlı bir yargı yaratma olasılığı daha düşük olacaktı.

Ekvador, yargı bağımsızlığının tam olarak anayasal güvence altına alınmadığı ve halkın etkin bir kontrol mekanizması oluşturamadığı bir hibrit rejim örneği olarak, Sri Lanka ise tam tersi bir hibrit rejim örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Melton ve Ginsburg (2014)'un *de jure* yargı bağımsızlığı indeksi Ekvador için 0.33 iken Sri Lanka için 0.83 tür. Bu da Ekvador örneğine kıyasla Sri Lanka anayasasında yargıya sağlanan anayasal güvencelerin daha yüksek olduğunu gösteriyor. Bu güvencelere rağmen hükümetin yargıya müdahale etme eğilimi burada da yüksektir. Ancak yarı başkanlık sistemi ile yönetilen Sri Lanka'da Cumhurbaşkanı Rajapaksa döneminde (2005-2015) ve ardından göreve gelen Cumhurbaşkanı Sirisina döneminde yaşanan olaylar, bize yargı organının bu müdahalelere boyun eğmeden tarafsız kararlar almaya devam edebildiğini göstermektedir.

2011 yılında Parlamento Konseyi'nin önerisi ile Rajapaksa tarafından Yüksek Mahkeme başkanı olarak atanan Bandaranayake, pek çok hükümet karşıtı karara imza atmıştı. Yüksek Mahkeme, 2013 yılında bakan olarak görev yapan Rajapaksa'nın kardeşi tarafından 614 milyon euroluk bütçe önerisinin iptaline karar verince, Rajapaksa yargıç Bandaranayake'yi görevden aldı. Parlamentodaki sandalyelerin çoğunluğu Rajapaksa'nın partisinin elinde olduğu için yargıç Bandaranayake'nin görevden alınışı Parlamento tarafından da onaylandı ve tüm eleştirilere rağmen Rajapaksa'ya yakın olan Mohan Peiris mahkeme başkanı olarak atandı (Yardley, 2012; Aneez ve Sirilal, 2013). 2015 yılındaki seçimi kazanarak hükümet kuran Sirisini, Peiris'in atanmasını meşru görmediğini belirterek Bandaranayake'nin tekrar yüksek mahkeme başkanı olarak atanmasına karar verdi (March, 2015).

2015 yılındaki genel seçim ve cumhurbaşkanlığı seçimi sonucunda Sirisina Cumhurbaşkanı olarak seçilmiş ve Wickermesinghe başbakan olarak hükümeti kurmuştu. Ancak ikilinin arasına birtakım anlaşmazlıklar girince Sirisina, Wickermesinghe'nin yerine Rajapaksa'yı başbakan olarak atadı. Ancak Wickermesinghe'nin yapılan bu müdahalenin anayasaya aykırı olduğunu iddia ederek görevde kalması Rajapaksa'nın da başbakan olarak yemin etmesi ülkede büyük bir krize yol açtı. Ocak 2018'de Cumhurbaşkanı Sirisina'nın Parlamento'yu feshedip erken seçim kararı alması üzerine ise Yüksek Mahkeme devreye girdi ve Cumhurbaşkanı'nın bu kararını ve erken seçimi durdurdu (Kirby, 2018).

Sri Lanka'da hükümet, yargıçları görevden alarak yargı organına müdahale etmeye çalışsa da yüksek mahkemenin bu müdahalelerden etkilenmeden hükümet karşıtı kararlar almaya devam ettiğini görüyoruz. Halkın yargıya duyduğu yüksek güven bunun en önemli sebeplerinden biri olarak gösterilebilir. 2013 yılında yapılan "Savaş Sonrası Sri Lanka'da Demokrasi" başlıklı anket araştırmasına göre halkın yüzde 82,8'i mahkemelere güveniyor (Center for Policy Alternative, 2013). Bu da bize hibrit rejimlerde halkın

desteğini ve güvenini arkasına alan bir yargıya siyasi gücü elinde bulunduranlar ne kadar müdahale etmeye çalışırsa çalışsın, yüksek yargı hükümetin çıkardığı kanunları, uygulamaları ya da politikaları anayasaya aykırı bulup iptal ederek bağımsız ve tarafsız olduğunu gösterebilir.

Sonuç olarak bu çalışmada ortaya konan kuramsal model *de jure* yargı bağımsızlığının *de facto* yargı bağımsızlığını sadece belli siyasal rejimlerde ve belli şartlar altında anlamlı şekilde etkilediğini iddia etmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın temel savları gelişmiş demokrasiler ve otoriter rejimlerde *de jure* yargı bağımsızlığının uygulamadaki yargı bağımsızlığını anlamlı bir şekilde etkilemeyeceğini ortaya koymaktadır. Hibrit rejimlerde ise halkın yargıya duyduğu güven, sahip olduğu demokratik değerler ve halkın siyasal farkındalığı yüksek ise *de jure* yargı bağımsızlığının uygulamadaki yargı bağımsızlığını etkileyeceği, bu değerlerin düşük olduğu durumlarda *de jure* yargı bağımsızlığının uygulamadaki yargı bağımsızlığını etkilemeyeceği savunulmaktadır.

Sonuç

Demokratik rejimlerin en önemli yapı taşlarından biri yargı bağımsızlığıdır. Yargı bağımsızlığını anayasal güvence altına almanın uygulamada bağımsız bir yargıya yol açacağı varsayılsa da siyaset bilimi literatüründe *de jure* ve *de facto* yargı bağımsızlıkları arasındaki ilişki ampirik olarak analiz edilmiş ancak farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bu çalışmanın amacı siyaset bilimi literatüründe yargı bağımsızlığının ampirik olarak nasıl ölçüldüğünü ve en önemli dış etkenlerin neler olduğunu ortaya koyduktan sonra anayasada öngörülen ve güvence altına alınan yargı bağımsızlığının uygulamadaki yargı bağımsızlığını hangi şartlar altında etkileyebileceğine dair kuramsal bir model sunmaktır.

Bu çalışmada ortaya konan kuramsal modelin temel varsayımı siyasi elitin ve yargıçların rasyonel oldukları ve karar alırken toplumun tutum ve davranışlarını da göz önünde bulundurduklarıdır. Siyasi gücü elinde bulunduranların yargıya müdahale edip etmeme kararı halktan gelebilecek olası tepkiye dayandığı ileri sürülmekte ve bu etkinin siyasal rejimler arasında önemli farklılıklar göstereceği düşünülmektedir. Halkın olası tepkisini üç farklı gösterge ile işlemselleştiren bu çalışma halkın yargıya duyduğu güven, sahip olduğu siyasal farkındalık ve demokratik değerlere odaklanmaktadır. Bu üç faktörün etkisi baz alındığında da *de jure* yargı bağımsızlığının *de facto* yargı bağımsızlığı üzerindeki etkisinin siyasal rejimler arasında farklılık göstermesi beklenmektedir. Bu doğrultuda, gelişmiş demokrasiler ve otoriter rejimlerde yargı bağımsızlığını anayasal güvence altına almanın uygulamadaki yargı bağımsızlığını anlamlı bir şekilde etkilemediği savunulurken, hibrit rejimlerde

halkın yargıya duyduğu güven, sahip olduğu demokratik değerler ve siyasal farkındalık arttıkça anayasal güvencelerin uygulamadaki yargı bağımsızlığını anlamlı bir şekilde etkileyeceği savunulmaktadır.

Bu çalışmada ortaya konan kuramsal modelin sayıca çok ülke üzerinde ampirik olarak test edilmesi ise bir sonraki çalışmanın konusudur. Ancak bu çalışmada ele alınan yargı bağımsızlığı literatürü ve örnek vakalar, test edilecek olan modelin değişkenlerinin tanımı ve ölçümü hakkında dikkat edilmesi gereken birkaç önemli unsur da ortaya koymaktadır. Bir, yargıya dışarıdan müdahale edilmeye çalışılsa da yargı tarafsız karar alarak hükümeti etkin bir şekilde denetlemeye devam ettiği sürece bağımsız bir yargıdan bahsetmek mümkündür. Bu noktada bir ülkedeki *de facto* yargı bağımsızlığını değerlendirirken hükümet tarafından yargıya yapılan müdahalelerin yanı sıra yargı organının davranışlarına ve kararlarına odaklanmak da çok önemlidir. Bundan dolayı bir ülkenin yargı bağımsızlığını ölçerken uzman anketleri yerine mahkeme kararlarını kullanmak daha doğru olacaktır. Ancak özellikle çok sayıdaki ülkenin yüksek mahkeme kararlarından oluşan veri tabanlarının sınırlı oluşu önemli bir engel olarak karşımıza çıkıyor. İki, bazı ülkelerde yargıçların atama, görevden alma, görev süresi gibi yargı bağımsızlığının en temel göstergeleri anayasa ile değil yasalarla düzenlenmiştir. Bu durumda ülkelerin anayasalarının içeriklerine bakılarak hesaplanmış Melton ve Ginsburg (2014)'un *de jure* yargı bağımsızlığı indeksinin tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. Üç, bazı ülkelerde anayasayı değiştirmek çok kolayken diğer ülkelerde daha zordur. Anayasayı değiştirmenin çok kolay olduğu ülkelerde anayasal reformlarla hükümetin yargıya müdahale etme eğilimi daha yüksek olabilir. Bu durumda oluşturulacak olan ampirik modelde anayasa değişikliğinin kolaylık derecesi de kontrol değişkeni olarak konulmalıdır. Dört, halkın hükümeti etkin bir şekilde kontrol edip edemediği ölçülürken toplumun siyasal farkındalığı, sahip olduğu demokratik değerler ve yargıya duyduğu güven gösterge olarak alınacaktır. Ancak test edilecek olan ampirik modelde bu üç göstergenin etkisi hem hep birlikte hem de tek tek test edilmelidir. Tek bir göstergenin olmayışı bütün caydırıcılığı etkileyebileceği için bir çarpan indeks oluşturulması daha doğru olacaktır.

Kaynakça

- Abramowitz, Michael J. (2018) "Democracy in Crisis" *Freedom in the World 2018*, Freedom House <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2018> (07.09.2018)
- Almond, Gabriel ve Sidney Verba (1963), *The civic culture: Political attitudes and democracy in five nations*. (Princeton, NJ: Princeton University Press).

- Aneez, Shih ve Sirilal, Ranga, (2013, Ocak 11). Sri Lankan parliament votes to impeach chief justice, *Reuters*, <https://www.reuters.com/article/us-srilanka-impeachment/sri-lankan-parliament-votes-to-impeach-chief-justice-idUSBRE90A0O120130111> (10.10.2018)
- Aydın, Aylin (2013), "Judicial Independence across Democratic Regimes: Understanding the Varying Impact of Political Competition" *Law & Society Review*, 47 (1): 105-134.
- BBC News (2004), *Ecuador Dismisses Supreme Court*, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/4082521.stm> (09.10.2018)
- Caldeira, Gregory A. (1986), "Neither the Purse Nor the Sword: Dynamics of Public Confidence in the Supreme Court," *American Political Science Review*, 80(4):1209–26.
- Carruba, Clifford J., Matthew Gabel, Gretchen Helmke, Andrew D. Martin ve Jeffrey K. Staton (2015), "When Parchment Barriers Matter: De Jure Judicial Independence and the Concentration of Power" <http://www.gretchenhelmke.com/uploads/7/0/3/2/70329843/parchment.pdf> (12.08.2018)
- Centre for Policy Alternatives, (2013) "Survey on Democracy in Post-War Sri Lanka" <http://cl.ly/0K3j0701422q> (11.10.2018)
- Ecuador Review (2015), *PanAmPost: HRW Blasts Ecuador's Lack of Judicial Independence* <http://www.ecuadorreview.com/e-news-ecuador/international-press/panampost-hrw-blasts-ecuadors-lack-of-judicial-independence/> (01.10.2018)
- Epstein, Lee ve Jack Knight (1998), *The Choices Justices Make*. (Washington, DC: Congressional Quarterly Press).
- Feld, Lars P. ve Stefan Voigt (2003), "Economic Growth and Judicial Independence: Cross Country Evidence Using a New Set of Indicators," *European Journal of Political Economy*, 19(3): 497–527.
- Ferejohn, John A., ve Barry Weingast (1992), "A Positive Theory of Statutory Interpretation," *International Review of Law and Economics*, 12(2): 263–279.
- Finkel, Jodi (2008), *Judicial Reform as Political Insurance: Argentina, Peru, and Mexico in the 1990s*. (Notre Dame, IN: University of Notre Dame Press).
- Gibson, James L. (1989) "Understandings of Justice: Institutional Legitimacy Procedural Justice, and Political Tolerance," *Law & Society Review*, 23(3):469–96.
- Gibson, James L., Gregory A. Caldeira ve Vanessa A. Baird (1998), "On the Legitimacy of National High Courts," *American Political Science Review*, 92(2):343–58.
- Ginsburg, Tom (2003), *Judicial Review in New Democracies: Constitutional Courts in Asian Cases*. (New York: Cambridge University Press).
- Hayo, Bernd ve Stefan Voigt (2007), "Explaining De Facto Judicial Independence" *International Review of Law and Economics*, 27(3): 269–90.
- Helmke, Gretchen ve Frances Rosenbluth (2009), "Regimes and the Rule of Law: Judicial Independence in Comparative Perspective" *Annual Review of Political Science* 12: 345-366.
- Henisz, Witold J. (2000) The institutional environment for economic growth. *Economics and Politics*, 12(1), 1–31.
- Howard, Robert M., ve Carey, Henry F. (2004), "Is an independent judiciary necessary for democracy?" *Judicature*, 87(6), 284–290.
- Human Rights Watch (2014), *Letter on Judicial Independence in Ecuador*. <https://www.hrw.org/news/2014/01/29/letter-judicial-independence-ecuador> (01.10.2018)

- Kirby, Jen (16 Kasım 2018), "Here's What You Need To Know About Sri Lanka's Escalating Political Crisis" *Vox*, <https://www.vox.com/world/2018/11/13/18089680/sri-lanka-supreme-court-sirisena-rajapaksa>, (10.10.2018)
- Larkins, Christopher M. (1996), "Judicial Independence and Democratization: A Theoretical and Conceptual Analysis" *American Journal of Comparative Law*, 44(4): 605–26.
- Landes, William M., ve Richard A. Posner (1975), "The Independent Judiciary in an Interest-Group Perspective," *Journal of Law and Economics*, 18(3):875–901.
- Levitsky Steven ve Lucan A. Way (2002), "The Rise of Competitive Authoritarianism" *Journal of Democracy*, 13 (2) :51-66.
- Linzer, Drew ve Jeffrey K. Staton. (2015), "A Global Measure of Judicial Independence, 1948-2010." *Journal of Law and Courts*, 3(2):223–256.
- March, Stephanie (29 Ocak 2015), "Sri Lanka reinstates impeached chief justice Shirani Bandaranayake" *ABC*, <https://www.abc.net.au/news/2015-01-29/sri-lanka-reinstates-impeached-chief-justice/6054176> (10.11.2018)
- Magaloni, Beatriz (2008), "Enforcing the Autocratic Political Order and the Role of Courts," Ginsburg, Tom ve Tamir Moustafa (Der.), *Rule by Law: The Politics of Courts in Authoritarian Regimes*. (New York: Cambridge University Press).
- Melton, James ve Tom Ginsburg (2014), "Does De Jure Judicial Independence Really Matter?," *Journal of Law and Courts*, 2(2): 187-217.
- Metin, Yüksel (2010) "Türkiye'de Yargı Bağımsızlığına İlişkin Kimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Anayasa Yargısı Dergisi*, 27:217-272.
- Moustafa, Tamir (2007), *The Struggle for Constitutional Power: Law, Politics and Economic Development in Egypt*. (New York: Cambridge University Press).
- Murphy, Walter F., ve Joseph Tanenhaus (1990), "Publicity, Public Opinion and the Court," *Northwestern University Law Review*, 84(4): 985–1023.
- Musharraf, Pervez (2008) "A Milestone on the Road to Democracy," *Washington Post* <http://www.washingtonpost.com/wpdyn/content/article/2008/02/21/AR2008022102158.html> (20.09.2018)
- North, Douglass ve Barry Weingast (1989), "Constitution and Commitment: The Evolution of Institutional Governing Public Choice in Seventeenth-Century England," *The Journal of Economic History*, 49(4): 803–32.
- Özbudun, Ergun, (2010) *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınları
- Özen, Muharrem (2010) "Yargı Bağımsızlığını Zedeleyen Düzenleme, Uygulamalar ve Bağımsızlığı Sağlamaya Yönelik Çözüm Önerileri", *Ankara Barosu Dergisi*, 68 (1): 31-65.
- Popova, Maria (2010), "Political Competition as an Obstacle to Judicial Independence: Evidence from Russia and Ukraine," *Comparative Political Studies*, 43(10):1202-1229.
- Rios-Figueroa, Julio ve Jeffrey K. Staton (2009), "Unpacking the Rule of Law: A Review of Judicial Independence Measures." *Annual Conference on Empirical Legal Studies*, University of Southern California Gould School of Law. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1434234 (16.09.2017)
- Rios- Fugueroa, Julio (2011), Institutions for Constitutional Justice in Latin America. In G. Helmke ve J. Rios-Figueroa (Der.) *Courts in Latin America* (Cambridge: Cambridge University Press): 27-54.
- Ramseyer, Mark (1994), "The Puzzling (In) Dependence of Courts: A Comparative Approach," *The Journal of Legal Studies*, 23(2):721–47.

- Simon, R. (2004) "Media, Myth and Reality in Russia's State-Managed Democracy" *Parliamentary Affairs* 57(1):169–84.
- Staton, Jeffrey K. (2010), *Judicial Power and Strategic Communication in Mexico* (New York: Cambridge University Press).
- Stephenson, Matthew (2003), "When the Devil Turns...: The Political Foundations of Independent Judicial Review" *Journal of Legal Studies*, 32(1):59–89.
- Stephenson, Matthew C. (2004), "Court of Public Opinion: Government Accountability and Judicial Independence" *The Journal of Law, Economics, and Organization* 20(2): 379–399.
- Tanilli, Server, (2010) *Devlet ve Demokrasi*, Alkım Yayınevi
- Tate, C. Neal ve Linda Camp Keith (2007), "Conceptualizing and Operationalizing Judicial Independence Globally." Annual Meeting of the American Political Science Association, (Chicago, Illinois) https://nanopdf.com/download/jud-ind-the-university-of-texas-at-dallas_pdf (02.07.2018)
- Transparency International (2017) *Corruption Perceptions Index of Ecuador*, <https://www.transparency.org/country/ECU> (01.10.2018)
- Vanberg, George (2005), *The Politics of Constitutional Review in Germany* (New York: Cambridge University Press).
- Voigt, Stephan, Jerg Gutmann ve Lars Feld (2015), "Economic growth and judicial independence, a dozen years on: Cross-country evidence using an updated set of indicators", *European Journal of Political Economy*, 38:197-211.
- Whittington, Keith (1999), *Constitutional Construction: Divided Powers and Constitutional Meaning*. (Cambridge: Harvard University Press).
- World Press Freedom Index (2018), *Reporters Without Borders* <https://rsf.org/en/ranking> (20.11.2018)
- Yardley, Jim, (8 Kasım 2012) "Sri Lanka's Parliament Tries to Impeach Chief Justice", *New York Times*, <https://www.nytimes.com/2012/11/09/world/asia/sri-lankas-parliament-tries-to-impeach-chief-justice.html> (09.10.2018)